

izreče značajne riječi: „Borbu za najdragocjenija i najsvetija dobra ne valja prekinuti, dok se ne vrati cesaru cesarovo, a Bogu Božje.“

Dok je vili borac za prava Božja i pravovjernoga naroda bio tvrd ko čelik, kad se radilo o načelima i slobodi savjesti, dotle je bio spreman da žrtvuje svoje interese za zajedničku stvar katoličku, i on bi se sigurno odrekao biskupske stolice, kad bi se to tražilo za uspostavu mira s državom. Već se nekoliko prelata njemačkih na mig papin odreklo svojih biskupija, a to je bio očit znak, da nekulturni boj jenjava i da mu se primiče kraj. Hoće li se tražiti, da se i Martin odrekne? Carska je vlada imala, kako vidjesmo, i suviše razloga. Nego Bog ne pusti plemenitom prognaniku vremena da prinese i ovu žrtvu. U srpnju g. 1879. obolje teško i vedra lica uze se spremati na svečani čas smrti te primi utjehu i pomoć, što ju Crkva daje djeci svojoj. Pošto su se izmolile molitve za umiruće, biskup izreče razgovjetno *Hvaljen Isus!* i bez smutne borbe izdahne . . .

*

Nebrojeni štovatelji divnog zatočnika cikvenih prava živo su željeli, da bar njegovi smutni ostanci uniđu svečano u grad, iz kojeg je njihov pastir bio nasilno uklonjen. No hoće li vlada na to pristati? Novi i koncilijantni ministar bogoštovlja Puttkamer, koji je naslijedio omraženog silnika Falka, izjavi, da se vlada ne protivi svečanom ukopu. I tako bi Konrad Martin sahranjen uz sve biskupske počasti u prvostolnici ispred oltara sv. Libonija, zaštitnika paderbornske dieceze. Kapitularni vikar Klein izreče posmutnu besjedu, koja odjekne cijelom Njemačkom. Značajnosti i požrtvovnosti velikoga muža moradoše se pokloniti i načelni mu protivnici. Rijetke su bile novine, koje su u tom činile izuzetak, a među ovima isticao se žučljivi neprijatelj katoličanstva — „Kölnische Zeitung,“ koji je progonio svetoga muža i preko graba. To više nas osvaja objektivnost jednih hesenskih luteranskih novina, koje izrekoše kratak i istinit sud o biskupu dr. Konradu Martinu: „Bio je tip vjerna svećenika.“ (*Les Contemporains*, Nr. 1006., 28. siječnja 1912).

M. Vanino D. I.

Zaboravljena!

Mnogo ih ima, koje su zaboravljene, ali jedne mi je osobito žao. Ime njezino? Nije tajna pa ću vam ga reći: *požrtvovnost*. Najljepša kćerka Ljubavi, radost i utjeha životu, zaljubljenost pred Bogom djela. Ona je suho zlato, a h šteta velim, više, neizmjereno više od suhoga zlata, jer raste iz žive duše, koja ljubi Boga i ona bića, što ih je On stvorio na svoju sliku i priliku u tom lomnom, krhkom tijelu, u kojem toliko pate

Šta je požrtvovnost? Pustimo metafore i figure i dajmo riječ umu, neka je og'eda i nama kaže, što je i kakva je.

Čovjek može da bude požrtvovan prema Bogu i prema ljudima: u oba slučaja zakračuje si neku ugodnost ili se podvrgava nekoj neugodnosti iz obzira prema Bogu ili bližnjemu (pojedincu ili zajednici): prema bližnjemu, da mu pribavi kakvo duševno ili materijalno dobro, prema Bogu, da mu onakim činom iskaže svoju ljubav, poštovanje, odanost, vjernost i da uveća njegovu vanjsku slavu. Požrtvovnosti ima samo tamo, gdje ima ljubavi, koja ne misli tek na svoju korist.

Zanimiva je pak ova činjenica: čovjek, kad prinese žrtvu Bogu ili, iz ljubavi k Njemu, bližnjemu, nikad nije na gubitku, makar žrtvovao i ono, što mu je srcu veoma drago. Zapravo mi dajemo Bogu nešto od svoga u zamjenu za nešto vrhunaravno, što ima za našu sreću vječne posljedice. I u tom se očituje nedohitna dobrotu Božja. Za prinesenu žrtvu Bog nas nagrađuje svojom božanskom milošću, a po toj milosti raste u nama božanski život i mi se tješnje združujemo s Bogom. Žrtva dakle ne samo izvire iz ljubavi k Bogu, nego još i ide za tim, da se ta ljubav u nama poveća, da raste i jača. Očito je, da u takovoj požrtvovnoj ljubavi nema neurednog egoizma ili utilitarizma, s kojega neki neupućeni moderni prekoraavaju kršćansku moraliku. Nema ga ni onda, kad čovjek žrtvujući se iz ljubavi k Bogu misli i na svoje blaženstvo; jer što je napokon to blaženstvo drugo no blaženo sjedinjenje s Bogom u vječnosti, dakle vječna ljubav?

Često puta Bog nagrađuje žrtvu i požrtvovnost slatkim utjehom, koja izvire iz svijesti blažene nazočnosti Božje u nama i iz svijesti da činimo ili da smo učinili nešto, što se mili Bogu, kojega nada sve ljubimo. Savršena požrtvovnost zahtijeva, da se žrtva ne prinosi i u toj namjeri, da duša osjeti tu nutarnju radost; no nije nipošto neuredan egoizam, kad tko s tom namjerom učini žrtvu: jer ona slatkost i utjeha u isti nas mah jače sjedinjuje s Bogom, a na to sjedinjenje s Bogom smjera neodoljivo sva razumna narav čovječja.

Žrtva je sastavni dio ljudskoga razumnog življenja. Bez nje na pr. ne može da postoji društveni život, na koji čovjeka upućuje njegova razumna priroda. Požrtvovnost je prvi zakon društvenog života, i uopće svakog razumnog ljudskog života. Treba neprestano žrtvovati niže, da se postigne ono, što je više, plemenitije, vrednije. Tako je već i u prirodi: anorgansko carstvo služi organskom, bilinsko životinjskom, a oboje čovjeku. Isto opažamo i u ljudskom djelovanju. Za slobodu domovine (dakle za dobro zajednice) žrtvuje se udobnost, imutak pa i život. Da iko postane učenjak i privrijedi nešto općemu znanju, valja da

se odrekne lagodna života, a da se podvrgne naporu istraživanja; mora godine i godine proboraviti zguren nad knjigama i prašnim spisima davnine; otud i ona poznata pojava, da učenjaci obično tijelom zakržljave: eto žrtvuje se zabava i donekle zdravlje za znanost. Kolik napor podnose i kolike često žrtve prinose oni smjeli istraživači polarnih krajeva! Roditelji moraju sebi uskraćivati, da djecu othrane i na noge dignu. Majka žrtvuje i svoj pokoj, jer mora da se dan i noć skrbi za nejakog dojenče. Dak, ako ne žrtvuje prekomjernu igru ili čitanje zabavnih knjiga, ako ne svlada duševne lijenosti, nikad ne steče ni najnužnijeg znanja. Multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit . . .

Isti zakon vrijedi i na polju onog ljudskog nastojanja, koje se odnosi na *vrhunaravna dobra*. Ovdje dobiva taj zakon još puniju i dalekosežniju vrijednost, a može se formulirati ovako: što se čovjek većma odriče svog ličnog interesa, to većma mu raste vlastita vrijednost, i — *ceteris paribus* - to većma su mu i to trajnija djela, kad svoje energije stavlja u službu interesa Božjih. Razlog je tomu ne samo u vrijednosti požrtvovnosti, koja nuka čovjeka da se sasvim poda višoj svrsi, nego još više u tom, što se Bog najvoli služiti za svoje svrhe onim ljudima, koji u svom radu ne traže druge nagrade do ljubavi i sjedinjenja s Bogom, i kojima je najveća sreća to, što mogu nešto pridonijeti vremenitoj i vječnoj sreći svog bližnjega.

Na požrtvovnosti osniva se sve veliko i najveće u kraljevstvu Božjem na zemlji, u prvom redu i nad sve ostalo — otkupljenje roda ljudskoga. Bez požrtvovnosti utjelovljenoga Sina Božjega ne bi bilo otkupljenja. Isus Krist je nedostiživi uzor požrtvovnosti: za sebe nije On tražio ništa, nego se u divnoj ljubavi svojoj sav žrtvovala za otkupljenje, posvećenje i spasenje ljudi. Od te njegove žrtve žive još i danas milijuni duša i ta će njegova presveta žrtva ostati vrelom božanskog života nebrojnim milijunima kroz svu vječnost . . .

Kako je pak sam bio požrtvovan do krajnih granica, tako želi da ga u tome slijede oni, koji hoće da budu njegovi i da rade za njegove interese. I tolika je privlačivost presvete njegove osobe, da je njegovim krvavim tragom, što ga je ispisala ljubav božanskog mu Srca, pošla nepregledna povorka veledušnih ljudi.

Prva stupa iza Njega sveta njegova Majka: i ona se žrtvovala, žrtvovala za ljude, i tako je postala „kraljica mučenika,“ a ujedno ovom žrtvom, u neku ruku, i suspasiteljica ljudskoga roda. Iza nje eno četa apostola: njih je Spasitelj odabrao, da nastave i izvrše djelo, što ga je On započeo. I oni to učiniše ne štedeći ni pokoja ni zdravlja ni života svoga. Crvena boja, u koju se zaodijeva sveta Mati Crkva slaveći njihov spomen, simbol je žrtve, što su je prinijeli za carstvo Božje. Požrtvov-

nošću apostola mi smo postali dionici „n. dohitnog blaga Kristova: investigabiles divitias Christi“ (Ef. 3, 8.) Za apostolima ide već devetnaest vijekova nebrojen niz onih, koji nastavljaju njihov rad: biskupi i svećenici. Kolika suma nastojanja, pregaranja, molitava! I opet eto žrtvom samo dopire životna struja od Spasitelja i apostola do poznijih pokoljenja pa sve do nas, djece dvadesetoga vijeka. Među nasljednicima apostola odlikuju se osobito vjerovjesnici: još i danas idu oni stotinama svake godine u daleke poganske i nevjerničke krajeve, ostavljaju obitelj i zavičaj, trgaju slatke veze i podvrgavaju se teškoćama misionarskog života: ubojnoj klimi, siromaštvu, progonima, a velik je broj onih, koji su znoj i suze pomiješali s krvlju mučeničkom. Sve oni žrtvuju, da bližnjega svoga učine dionikom sve e milosti Kristove. Njihovom se požrtvovnošću raširilo i održalo kraljevstvo Božje na zemlji. A što smo i mi udovi otajstvenoga tijela Isusova i što tako obilato smijemo da srčemo na vrelu božanskoga života, to dugujemo iza Boga požrtvovnosti bezimernih ponajviše junaka, koji su se prikazali Bogu za službu oltara.

Pa onda one goleme vojske redovnika i redovnica, ponos i dika, pomoć i obrana Crkve Božje. Crkva od vjekada s osobitom ljubavlju obuhvaća ovu svoju djecu. Ona zna, da je svaki samostan, u kojem cvate redovnička stega, kanoti čvrsta kula za obranu vjernika, žarište, što sipa na sve strane svijetlo božanske nauke i toplinu života božanskoga. To su elitne čete, u koje stupaju duše željne da ostvare ideal kršćanskog življenja, a ujedno da budu na pomoć bližnjemu molitvom, pokorom, radom za duhovno i materijalno dobro njegovo. Blago si ga kraju, u kojem ima požrtvovnih redovnika i redovnica! Koliko đ bra čine takvi samos ani na pr. poučavanjem mladeži, njegovanjem bolnih i jadnih udova Kristovih! Ali sve ovo neizmjerano dobro vezano je uz požrtvovnost tako, da ga bez nje ne bi bilo.

*

Ima dvojaka logika: zemaljska i nebeska; po zemaljskoj, prolaznoj, najbolje je učiniti sebe središtem svega svoga nastojanja: vlastita korist, vlastiti užitek jest cilj i mjerilo svakom činu; ali život po ovakoj logici stvara u duši pustoš, nezadovoljstvo, smrtnu dosadu . . . Nebeska, vječna i gika upućuje čovjeka, da ne živi sebi, nego Bogu i bližnjemu, da ne živi tek za prolaznost, već za vječnost. I kad se čovjek požrtvovnošću uspne na ovu visinu, onda tek nađe sebe, ono svoje pravo „ja,“ koje je po planu Božjem upravljeno na jedan vječni cilj, divniji i blaženiji, negoli ga ljudski um i dokuciti može. S tim se useli u dušu trajna ravnoteža, slatki pokoj i smirenost, solidna znanost, moralna vedrost, koja izvire i iz svijesti, da nam život, dok ovako smjera sav na vječne interese Božje i ljudske, ima punu

vrijednost, da je kanoti obilato gorsko vrelo, iz kojega teče životna snaga i za bližnjega našeg. Jer Bog je plan spasavanja rodu ljudskoga tako udesio, da se čovjek spasava po čovjeku.

M. V.

Opasnost od lošega štiva.

— Opasnost? Pa ne ćemo valjda čitati samo stvari kao što su „grof Borovački“ ili „Dobri Radojica i zločesti Ivica!“

— Čini se da ti savjest nije mirna, dok se bez razloga žestiš. Ti znaš, što nas uči kršćanska moralka i prirodni zakon u pogledu rdava štiva. Zar su tebi „grof Borovački“ i „Dobri Radojica“ jedini dokaz u prilog potpunoj slobodi u izboru štiva?

— Vi me omalovažujete! I moje se mišljenje osniva na razlozima.

— Da čujemo!

— Evo jedan: *dobio je sve znati, sve iskusiti.*

— Depokušaj iskusiti španjolsku ili vodenu bolest pa reumu, padavicu. . . Pametan si čovjek ne želi ovakova iskustva, kao što ni avijatičar ne će da upozna slasti okomita pada ni trgovac ugodnosti bankrota ni krotilac da okusi oštrinu tigrova zuba.

— Ali meni loše štivo ne može da škodi. Ja sam stalan u moralnim načelima.

— Da si čvrst u načelima, to znam; a da to ostaneš, baš i želim da polučim, i zato ti opet velim: nitko nije tako čvrst i stalan, da ne bi mogao posrnuti. . . Ti si učio psihologiju?

— I zaboravio!

— No valjda znaš onaj temeljni zakon psihologije o predodžbi i činu.

— Da predodžba izaziva čin?

— Eto. Po ovom prirodnom zakonu prizor opisani u knjizi ostaje ti u pameti pa te predodžbe nastoje da se pretvore u čin. To ti je kao da si bacio otrovnu klicu u podesno tlo: ona se razvija i pomalo rastvara organizam.

— Ali ja ću se tome oduprijeti!

— Bože daj, da to bude prije katastrofe! Pa i u slučaju, da izađeš čitav iz te suviše borbe, ostaje ti jedno veliko zlo — otrovana mašta! Vili katolik i čvrsti značaj Louis Veuillot u svojoj starosti priznao s bolju, da mu je pamćenje otrovala stanovita lektira mladosti.

Jesi li vidio na ratištu drveće uvenulo od otrovnih plinova?

— Nisam bio tamo.

— Ja sam vidio: tužna je to slika! Evo ovaka je mašta čovjeka, koji čitanjem ulazi u otrovanu atmosferu. Poznaš janačno velikoga katoličkog književnika, Francuza Paul Bourgeta. Čuj što